

Havelka proti České republice, rozsudek ze dne 2. 11. 2004

Stěžovatel: Havelka

Žalovaný stát: Česká republika

Číslo stížnosti: 76343/01

Datum: 02.11.2004

Článek Úmluvy: čl. 13

čl. 29

čl. 34

čl. 35

čl. 38

čl. 41

čl. 44

čl. 6

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: kritéria přípustnosti, občanskoprávní řízení, právo na účinné opravné prostředky, spravedlivé zadostiučinění, vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy

Významnost: 3

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

DRUHÁ SEKCE

2. listopadu 2004

VĚC HAVELKA

(Rozsudek ve věci Havelka v. Česká republika)

Evropský soud pro lidská práva - Druhá sekce (dále jen „Soud“) zasedající jako senát, který tvořili soudci J.-P. Costa, předseda, L. Loucaides, C. Birsan, K. Jungwiert, V. Butkevych, W. Thomassenová a M. Ugrekhelidze a S. Dolléová, tajemnice sekce, po neveřejném zasedání dne 12. října 2004 vynesl výše uvedeného data následující rozsudek:

POSTUP

1. Případu předcházela stížnost (č.76343/01) proti České republice, podaná u Soudu podle čl. 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) českým občanem Josefem Havelkou (dále jen „stěžovatel“) dne 8. dubna 1999.
2. Česká vláda (dále jen „Vláda“) byla zastoupena V. Schormem z Ministerstva spravedlnosti.

3. Dne 4. prosince 2001 Soud prohlásil stížnost za částečně nepřipustnou a rozhodl postoupit zbývající část stížnosti podle čl. 6 Úmluvy Vládě (vystala otázka ex officio podle čl. 13 Úmluvy, kterou nyní Soud odkládá, jelikož se ukázala jako nadbytečná). S použitím čl. 29 § 3 Úmluvy se Soud usnesl rozhodnout o přípustnosti a meritu zbývající části stížnosti současně.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

4. Stěžovatel se narodil v roce 1946 a žije v Jablonci nad Nisou.
5. Dne 12. ledna 1995 podal stěžovatel žalobu na náhradu škody u Okresního soudu v Jablonci nad Nisou (dále jen „okresní soud“) proti panu S., který údajně způsobil škodu na stěžovatelově domě v Deštné.
6. Dne 27. července 1995 se konalo u okresního soudu ústní jednání a případ byl odročen na 14. září 1995. Stěžovatel si stěžuje, že nebyl k ústnímu jednání 27. července 1995 obeslán. Ústní jednání konané 14. září 1995, k němuž se stěžovatel a žalovaný nedostavili pro nemoc, bylo odročeno na 10. října 1995. Ústní jednání se konalo tohoto dne, avšak muselo být odročeno na žádost stěžovatele, kterému se náhle udělalo nevolno. Dne 7. listopadu 1995 se konalo další ústní jednání, které pak bylo odročeno na 5. prosince 1995. Stěžovatel se omluvil za svou nepřítomnost při tomto jednání. Další ústní jednání se konala 4. ledna, 6. února a 27. února 1996.
7. Mezitím, dne 21. února 1996, byli stěžovatel a jeho právní zástupce informováni, že řízení bylo přerušeno v důsledku podání stěžovatelovy modifikované žaloby.
8. Dne 28. června 1996 právní zástupce stěžovatele, po obnovené výzvě okresního soudu ze dne 29. května 1996, předložil modifikovanou verzi žaloby svého klienta. Rozhodnutím ze dne 15. července 1996 vyzval okresní soud stěžovatele k zaplacení soudních poplatků. Dne 4. listopadu 1996 bylo toto rozhodnutí zrušeno.
9. Ústní jednání konané 28. ledna 1997 bylo odročeno na 18. února 1997 pro neúčast pana S. a jeho advokáta. Pan S. a jeho advokát se nedostavili ani k únorovému jednání. Dne 26. března 1997 vyslechl Obvodní soud pro Prahu 4 pana S. na žádost okresního soudu, který obdržel protokol z výslechu 10. dubna 1997.
10. Při ústním jednání, jež se konalo 6. listopadu 1997, vyslechl okresní soud stěžovatele za nepřítomnosti zástupce hájícího zájmy pana S. Podle stěžovatele byl soudce V. odpovědný za provedení určitých právních úprav v protokolu z tohoto jednání. Dne 10. listopadu 1997 (6. listopadu 1997 podle stěžovatele) určil okresní soud znalce, aby vyhodnotil škodu způsobenou panem S. Znalecký posudek byl vyhotoven 8. ledna 1999.
11. Dne 10. února 1999 si stěžovatel stěžoval na průtahy v řízení a na určité procesní úkony, které učinili soudci okresního soudu.
12. Ve dnech 9. a 10. března 1999 požádal stěžovatel okresní soud, aby přijal mezitímní opatření. Uvedl, že pan S. je předsedou správní rady soukromé společnosti, jejíž akcionáři již přišli o 1 500 000 000 Kč (47 318 612 EUR) a že na pana S. již bylo podáno trestní oznámení. Proto stěžovatel požádal soud, aby panu S. zakázal disponovat jeho nemovitým a movitým majetkem.
13. Dne 11. května 1999 Krajský soud v Ústí nad Labem vyloučil soudce V. z okresního soudu z projednávání stěžovatelovy žaloby na náhradu škody. Podle stěžovatele byl 12. června 1999 případ přidělen soudci T.
14. Dne 10. září 1999 krajský soud, poté co stěžovatel zahájil řízení proti soudci V., rozhodl, že pět dalších soudců okresního soudu bude vyloučeno z projednávání případu a že případ bude přenesen na Okresní soud v Liberci.
15. Dne 16. listopadu 1999 zamítl okresní soud stěžovatelovu žádost o mezitímní opatření. Dne 22. prosince 1999 krajský soud, na základě odvolání stěžovatele ze dne 7. prosince 1999, zrušil toto rozhodnutí a nařídil panu S., aby neprodával, nezastavoval, nepodroboval hypotéce, ani jinak nedisponoval určitými stavebními pozemky v Klánovicích. Pokud jde o zbývající část, vrátil krajský soud případ zpět okresnímu soudu. Rozhodnutí bylo oznámeno okresnímu soudu

14. ledna 2000.
16. Podle stěžovatele dne 10. února 2000 obdržel okresní soud jeho žádost o zajištění listin na podporu zbývajících částí mezitímního opatření. Dne 1. března 2000 předložil listiny sám, aby řízení urychlil.
 17. Dne 23. března 2000 podal stěžovatel ústavní stížnost, v níž si stěžoval na průtahy v řízení před okresním soudem. Odvolal se na článek 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Stížnost byla podána u Ústavního soudu 10. dubna 2000.
 18. Dne 17. dubna 2000 zamítl soudce T. stěžovatelovu žádost, aby mu byl jeho současný právní zástupce přidělen v rámci systému bezplatné právní pomoci. Dne 10. května 2000 krajský soud toto rozhodnutí potvrdil.
 19. Dne 25. května 2000 informoval okresní soud stěžovatele, že nemohl rozhodnout o zbývajících částech mezitímního opatření, jelikož spis k případu byl zaslán odvolacímu soudu.
 20. Dne 21. června 2000 Ústavní soud zamítl stěžovatelovu stížnost a konstatoval, že ode dne podání jeho žaloby na náhradu škody nařídil okresní soud sedm jednání a že akceptoval stěžovatelovu modifikaci důvodů jeho žaloby, záležitost, o níž krajský soud rozhodl v roce 1996. Kromě toho během roku 1997 učinil okresní soud další právní úkony a nařídil tři ústní jednání. V roce 1998 a na počátku roku 1999 kritizoval stěžovatel postup řízení u okresního soudu. V důsledku toho byl další soudce vyloučen z projednávání případu. Během roku 1999 přijal soud mezitímní opatření a v únoru 2000 nashromáždil další listinné důkazy pro své meritorní rozhodnutí.
 21. Podle Vlády zůstal spis u Ústavního soudu od 21. června do 23. srpna 2000.
 22. Dne 29. srpna 2000 přijal okresní soud mezitímní rozhodnutí, jímž nařídil panu S., aby neprodával, nezastavoval, nepodroboval hypotéce, nepřeváděl, ani jinak nedisponoval se svým majetkem, nemotnými statky, akciemi či jinými zájmy ve dvanácti soukromých společnostech.
 23. Dne 11. října 2000 se pan S. formálně odvolal a uvedl, že své důvody pro odvolání uvede později. Ve dnech 2. a 22. listopadu 2000 stěžovatel po prostudování soudního spisu dne 1. listopadu 2000 odvolání komentoval. Dne 24. listopadu 2000 předložil pan S. své důvody pro odvolání.
 24. Ve dnech 8. a 11. prosince 2000 požádal stěžovatel okresní soud, aby rozšířil mezitímní opatření na nemovitosti v Rabyni. Téhož dne navrhl, aby mu soud povolil rozšířit důvody své žaloby na náhradu škody.
 25. Dne 11. prosince 2000 byl spis k případu postoupen krajskému soudu. Dne 12. prosince 2000 uzavřel stěžovatel dvě připomínky k odvolání pana S. proti mezitímnímu opatření.
 26. Dne 19. prosince 2000 potvrdil krajský soud mezitímní opatření. Dne 12. ledna 2001 byl spis k případu vrácen okresnímu soudu.
 27. Dne 15. února 2001 požádal stěžovatel okresní soud, aby určil advokáta k poskytnutí bezplatné právní pomoci. Soud tak učinil 16. února 2001. Avšak 12. dubna 2001 advokát požádal, aby byl tohoto pověření zproštěn. Proto muselo být ústní jednání nařazené na 25. dubna 2001 odročeno. Dne 15. května 2001 byl jmenován stěžovateli jiný advokát. Dne 14. června 2001, po odvolání advokáta, bylo jmenování zrušeno. Dne 17. července 2001 byl jmenován třetí advokát.
 28. Blíže neurčeného data a opětovně 19. září 2001 vyzval okresní soud pana S., aby předložil informaci o svém novém právním zástupci, poté co jeho předchozí zemřel 12. července 2001.
 29. Dne 12. listopadu 2001 požádal stěžovatel okresní soud, aby zahrnul do řízení druhého žalovaného. Jeho žádost byla zamítnuta 19. listopadu 2001 soudcem T., který současně zamítl stěžovatelovu žádost o rozšíření mezitímního opatření.
 30. Dne 3. prosince 2001 se stěžovatel odvolal proti oběma rozhodnutím, přičemž své odvolání 17. prosince 2001 doplnil. Krajský soud zrušil zamítavá rozhodnutí okresního soudu a 6. února 2002 rozšířil mezitímní rozhodnutí. Podle stěžovatele dne 6. března 2002 potvrdil krajský soud zamítnutí okresního soudu pojmout do řízení druhého žalovaného.
 31. Podle Vlády v roce 2002 zůstal spis k danému případu u Městského soudu v Praze v souvislosti s trestním řízením zahájeným proti panu S.

32. Dne 5. listopadu 2002 požádal stěžovatel okresní soud, aby obeslal pana S. k příštímu ústnímu jednání.
33. Dopisem ze dne 4. prosince 2002, když neobdržel odpověď od okresního soudu na svou žádost z 11. prosince 2000, urgoval stěžovatel soud, aby o této záležitosti rozhodl a aby mu dovolil rozšířit důvody své žaloby na náhradu škody.
34. Podle Vlády dne 11. února 2003 stěžoval vyčíslil svůj požadavek na náhradu škody na částku 31 705 276 Kč (1 000 166 EUR). Okresní soud nevyrozuměl o relevantních listinách pana S. včas, takže musel odročit jednání nařízené na 19. února 2003.
35. Dne 20. února 2003 stěžovatel požádal, aby soudce T. a další soudci civilního oddělení okresního soudu byli vyloučeni z projednávání případu. Dne 13. března 2003 krajský soud jeho žádost zamítl. Ve dnech 22. a 28. dubna 2003 zahájil stěžovatel řízení na ochranu své osobnosti proti soudci T. a třem soudcům krajského soudu.
36. Dne 23. dubna 2003 se konalo u okresního soudu ústní jednání. Podle Vlády byl soudce T. připraven vynést rozsudek. Stěžovatel však opět požádal o vyloučení soudce T. z jeho případu a o přerušení řízení, dokud nebude rozhodnuto o jeho žalobě na ochranu osobnosti. Následujícího dne byla žaloba na náhradu škody přidělena soudci P.V.
37. Podle Vlády v květnu 2003 požádal stěžovatel okresní soud, aby přerušil řízení, dokud Ústavní soud nerozhodne o jeho ústavní stížnosti podané proti rozhodnutí krajského soudu ze dne 13. března 2003. Tato žádost byla zamítnuta.
38. Dne 31. července 2003 stěžovatel opětovně požádal okresní soud, aby přerušil řízení, a argumentoval tím, že během posledních devíti let se pan S. před tento soud nedostavil, přičemž byl dvakrát vyslechnut jiným soudem na žádost okresního soudu za nepřítomnosti stěžovatele nebo jeho advokáta. Okresní soud tuto žádost zamítl při ústním jednání dne 4. srpna 2003.
39. Ústní jednání, které se konalo 20. října 2003, bylo odročeno pro stěžovatelovu námitku podjatosti vůči soudci P. V. Stěžovatel zaslal svou odůvodněnou žádost soudu 30. října 2003 a požádal jej, aby vyloučil všechny soudce okresního soudu z posuzování jeho případu a aby přenesl případ na soud mimo kompetenci krajského soudu.
40. Dne 12. listopadu 2003 požádal okresní soud stěžovatele, aby své námitky proti těmto soudcům odůvodnil.
41. Dne 24. března 2004 Vrchní soud v Praze rozhodl vyloučit dva soudce krajského soudu ze stěžovatelova případu. Dne 23. dubna 2004 krajský soud konstatoval, že kromě soudce T., který již byl vyloučen, neexistuje důvod vyloučit z případu další soudce okresního soudu.

PŘÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

1. Údajné porušení článku 6 § 1 Úmluvy
2. Stěžovatel si stěžoval, že délka řízení přesáhla požadovanou „přiměřenou lhůtu“ podle článku 6 § 1 Úmluvy, který zní:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla ... v přiměřené lhůtě projednána ... soudem ...“

43. Vláda toto tvrzení popřela.
44. Doba, kterou je třeba vzít v úvahu, počala 12. ledna 1995, kdy stěžovatel podal žalobu u Okresního soudu v Jablonci nad Nisou, a dosud neskončila. K dnešnímu dni tudíž činí asi devět let a devět měsíců na dvou úrovních justice, která se zabývala případem a žádostmi stěžovatele o mezitímní opatření při více než jedné příležitosti.
45. Přípustnost
46. Podle článku 35 § 1 Úmluvy se může Soud věcí zabývat až po vyčerpání všech vnitrostátních opravných prostředků.
47. Vláda tvrdila, že stěžovatel nevyčerpal dostupné vnitrostátní opravné prostředky ohledně jeho stížnosti na délku řízení. Vláda uvedla, že administrativní stížnosti na délku řízení mohou být

předloženy předsedovi příslušného soudu, předsedovi vyššího soudu nebo Ministerstvu spravedlnosti a že tento systém, upravený zákonem č. 335/1991 Sb., je doplněn možností předložení ústavní stížnosti podle ústavního zákona č. 182/1993 Sb. a podáním stížností ombudsmanovi podle zákona č. 349/1999 Sb.

48. Stěžovatel s argumentací Vlády nesouhlasil.

49. Soud připomíná, že podle českého práva neexistoval v rozhodné době účinný opravný prostředek u stížností na délku civilního řízení (Hartman v. Česká republika, č. 53341/99, § 84, ECHR 2003-VIII). Stížnost ombudsmanovi nelze pokládat za účinný opravný prostředek s ohledem na omezené pravomoci tohoto úřadu.

Proto nelze stížnost prohlásit za nepřijatelnou pro nevyčerpání opravných prostředků.

49. Soud konstatuje, že stížnost není zjevně nepodložená ve smyslu článku 35 § 3 Úmluvy. Soud dále dospívá k závěru, že stížnost není nepřijatelná ani z jiných důvodů. Proto musí být prohlášena za přijatelnou.

50. Meritum věci

51. Vláda připustila, že celkové trvání řízení nelze vysvětlit pouhou složitostí samotného případu. Vláda však byla názoru, že stěžovatel podstatně přispěl k jeho délce a v této souvislosti se odvolala na různé modifikace, kterým podrobil svou žalobu, na jeho žádosti o mezitímní opatření a na jeho žádosti a odvolání k soudům. Kromě toho stěžovatel při několika příležitostech uplatnil námitky vůči soudcům projednávajícím jeho případ.

Vláda tvrdila, že orgány prokázaly během řízení náležitou péči. Ve skutečnosti se do 19. listopadu 2001 konalo třináct ústních jednání, z nichž sedm muselo být odročeno pro nemoc stěžovatele nebo jeho právního zástupce, jedno ústní jednání bylo odročeno z důvodů přičitatelných stěžovateli a pět dalších ústních jednání muselo být odročeno, aby se opravila stěžovatelova podání. Vláda uznala, že příprava znaleckého posudku o nemovitém majetku zabrala čas. Avšak přehodnocení majetku novým znalcem by bylo prodloužilo řízení. Závěrem Vláda požádala Soud, aby konstatoval, že článek 6 § 1 Úmluvy nebyl porušen.

51. Stěžovatel tvrdil, že on nepřispěl k délce řízení a že způsob, jímž vykonával svá procesní práva, případ podstatně neprodloužil. Uvedl, že u Okresního soudu v Jablonci nad Nisou proběhlo jedenáct jednání. Žalovaná strana se však nedostavila k devíti z nich a její zástupce se nezúčastnil šesti jednání. Stěžovatel a jeho advokát se nedostavili k jednomu jednání pro nemoc. Stěžovatel dále uvedl, že uplynulo třináct měsíců mezi pověřením znalce k provedení posudku a jeho předložením okresnímu soudu.

52. Soud připomíná, že přiměřenost délky řízení musí být posouzena ve světle okolností případu a s odkazem na následující kritéria: složitost případu, chování stěžovatele a příslušných orgánů a to, oč se stěžovateli ve sporu jedná (viz, mimo jiné, Frydlender v. Francie /GC/, č. 30979/96, § 43, ECHR 2000-VII).

53. Soud poznamenává, že dané řízení, které stále zůstává neukončené u soudu první instance, dosud trvalo asi devět let a devět měsíců. Soud se domnívá, že případ není fakticky ani právně složitý.

54. Pokud jde o chování stěžovatele, Soud uznává, že stěžovatel předložil četné a rozsáhlé návrhy. I když však způsob, jímž vykonával svá procesní práva, mohl přispět k prodloužení řízení, nepostačuje to samo o sobě k vysvětlení jeho délky.

55. Pokud jde o chování orgánů, Soud se domnívá, že vnitrostátním orgánům lze přičíst na vrub dvě specifická období zdržení. Za prvé období asi sedmi měsíců uplynulo mezi výsledkem pana S. u Okresního soudu pro Prahu 4 dne 26. března 1977 a následujícím ústním jednáním, jež se konalo u Okresního soudu v Jablonci nad Nisou dne 6. listopadu 1997 (viz výše odstavce 9-10). Za druhé došlo ke značnému zdržení při vyhotovení znaleckého posudku, který byl nařízen 10. listopadu 1997, ale okresnímu soudu byl předložen 8. ledna 1999, asi o třináct měsíců později.

56. Dále pak Soud nenachází žádné ospravedlnění pro dvouměsíční období mezi 21. červnem a 23. srpnem 2000, během něhož spis zůstal u Ústavního soudu, přihlédně-li se k tomu, že tento soud rozhodl o stěžovatelově ústavní stížnosti 21. června 2000 (viz výše odstavce 20-21).
57. Soud dále poznamenává, že 11. prosince 2000 stěžovatel požádal o povolení rozšířit důvody svého požadavku na náhradu škody, avšak okresní soud ani přes urgenci zabývat se záležitostí 4. prosince 2002 nejednal, dokud stěžovatel nekvantifikoval svůj požadavek na náhradu škody 11. února 2003 (viz výše odstavce 24 a 33). Nakonec existovaly ještě dva intervaly, zahrnující námitky pro podjatost, dlouhé čtyři měsíce a dvanáct dní a pět měsíců a dvanáct dní (od 12. listopadu 2003 do 24. března 2004 a od 12. listopadu 2003 do 23. dubna 2004 - viz výše odstavce 40-41).
58. V důsledku toho, s přihlédnutím k okolnostem případu a po vzetí v úvahu celkové doby řízení, Soud shledává, že v daném případě nebyl splněn požadavek „přiměřené lhůty“ stanovený článkem 6 § 1 Úmluvy.
59. Proto byl porušen článek 6 § 1 Úmluvy.
60. Aplikace článku 41 Úmluvy
61. Článek 41 Úmluvy stanoví:

„Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo Protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přiznává Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

1. Škoda
2. Stěžovatel uvedl, že škoda, kterou požadoval ve vnitrostátním řízení, dosáhla v květnu 2004 částky 38 000 000 Kč (1 198 738 EUR). Stanovení finanční škody a morální újmy přenechal na úvahu Soudu.
3. Vláda s tímto požadavkem nesouhlasila.
4. Soud nenalézá žádnou příčinnou souvislost mezi nalezeným porušením a tvrzenou finanční škodou; proto tento požadavek zamítá. Soud se však domnívá, že stěžovatel jistě utrpěl morální újmu, jako úzkost a frustraci, s ohledem na protahovanou délku řízení, což nelze dostatečně kompenzovat samotným nálezem porušení. S ohledem na okolnosti případu a při posuzování na základě ekvity přiznává Soud z tohoto titulu stěžovateli 9000 EUR.
5. Náklady a výdaje
6. Stěžovatel nepožadoval žádnou náhradu nákladů a výdajů v souvislosti s řízením u vnitrostátních soudu a u Soudu. Proto mu z tohoto titulu nebyla žádná náhrada přiznána.
7. Úroky z prodlení
8. Soud pokládá za vhodné, aby úroky z prodlení vycházely z marginální úrokové míry pro půjčky Evropské centrální banky, k níž by měly být připočteny tři procentní body.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. Prohlašuje zbývající část stížnosti za přípustnou;
2. Konstatuje, že byl porušen článek 6 § 1 Úmluvy;
3. Konstatuje,

(a) že žalovaný stát je povinen zaplatit stěžovateli do tří měsíců ode dne, kdy se tento rozsudek stane konečným podle článku 44 § 2 Úmluvy, částku 9000 (devět tisíc) euro jako náhradu morální újmy, která bude převedena na měnu žalovaného státu kursem aplikovatelným ke dni vyrovnání, plus jakoukoliv daň, která může být splatná;

(b) že po uplynutí výše uvedených tří měsíců až do vyrovnání budou splatné prosté úroky z výše uvedených částek o sazbě rovnající se marginální úrokové míře pro půjčky Evropské centrální banky, k níž by měly být připočteny tři procentní body, a to během doby prodlení;

4. Zamítá zbývající část stěžovatelova požadavku na spravedlivé zadostiučinění.

Vyhotoveno v anglickém jazyce a vyhlášeno písemně 2. listopadu 2004 v souladu s ustanovením 77 § 2 a 3 Jednacího řádu Soudu.

1. DOLLÉOVÁ

tajemnice

J.-P. COSTA

předseda